

Hongersnood en volksverhuizing

■ IR. DORIET WILLEMEN

De hongersnood die ontstond door de aardappelziekte maakte in Ierland vele slachtoffers zoals dit gezin uit Killarney.

Er komen allerlei verschillende ziekten in aardappel voor, maar eentje steekt er met kop en schouders boven uit: die met de simpele naam 'aardappelziekte'. Het is één van de belangrijkste plantenziekten, zowel vroeger als nu. In 1845 maakte Europa voor het eerst kennis met de aardappelziekte, die zich dat jaar over heel West-Europa verspreidde en de aardappeloogst volkomen verwoestte. Dat kwam het hardst aan in Ierland, waar een groot deel van de bevolking sterk afhankelijk was van dit ene gewas. Uiteindelijk verhongerden er anderhalf miljoen Ieren; nog eens een miljoen emigreerden er, voornamelijk naar de Verenigde Staten. Verantwoordelijk voor dit alles was de schimmelachtige ziekteverwekker *Phytophthora infestans*, letterlijk

vertaald betekent dat 'besmettelijke plantverwoester'. Een toepasselijke naam, gezien de fatale aantasting van de slachtoffers en de snelle verspreiding van plant tot plant en van veld tot veld. Alleen een kostbare combinatie van bestrijdingsmethoden is effectief tegen deze ziekteverwekker, die naast aardappel ook tomaat ernstig aantast. De aardappelziekte komt wereldwijd voor en is vooral in natte jaren een groot probleem in alle gematigde streken met een vochtig klimaat. *P. infestans* behoort namelijk tot de waterschimmels (oömyceten), die prima gedijen in een vochtige omgeving. Ook in andere planten komen ziekten voor die worden veroorzaakt door fytoftora. Berucht is *Phytophthora ramorum*, die sterfte van een groot

aantal verschillende bomen en struiken veroorzaakt. De ziekteverwekker werd ruim twintig jaar geleden voor het eerst aangetroffen bij eiken in Californië en kreeg daar de naam *sudden oak death*. In Nederland is *P. ramorum* gevonden bij beuk, Amerikaanse eik en bij populaire tuinheesters als rododendron en taxus. Verwilderde rododendrons in bossen zijn vatbaar doordat in de windluwe schaduw de planten vaak lang nat blijven; vocht is essentieel voor infectie door waterschimmels. Om te voorkomen dat *P. ramorum* zich in ons land uitbreidt, is de gezamenlijke inzet nodig van boomkwekers, hoveniers, natuurbeheerders, gemeenten en particuliere land- en tuineigenaren.